

donderdag

01.03.2012

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Yves Senden

Berliner Requiem

Collegium Vocale Gent & I Solisti del Vento

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Collegium Vocale Gent & I Solisti del Vento

Collegium Vocale Gent

sopraan

Zoe Brown
Inge Clerix
Annelies Brants
Sylvie De Pauw
Aleksandra Lewandowska
Elisabeth Rapp

alt

Carla Babelegoto
Katherine Nicholson
Lucia Napoli
Sandra Raoulx
Ursula Thurmair
Mieke Wouters

tenor

Malcolm Bennett
Benjamin Glaubitz
Dan Martin
José Pizarro
Josef Pollinger

bariton

Philipp Kaven
Sebastian Myrus
Robert van der Vinne

bas

Erks Jan Dekker
Stefan Drexelmeier
Joachim Höchbauer
Matthias Lutze

I Solisti del Vento

fluit

Frank Hendrickx

fluit en piccolo

Katlijn Sergeant

hobo

Karel Schoofs

klarinet

Julien Hervé
Vlad Weverbergh

fagot

Francis Pollet
Geert Philips

saxofoon

Hans de Jong
Pieter Delaere

hoorn

Joost van der Elst
Koen Cools

trompet

Alain De Rudder
Steven Verhaert

trombone

Jan Smets

bastrombone

Wouter Loose

harmonium

Nico Declerck

gitaar en banjo

Aram Van Ballaert

percussie

Carlo Willems

contrabas

Joost Maegerman

Uitvoerders en programma

Collegium Vocale Gent: koor

I Solisti del Vento: blazersensemble

Philippe Herreweghe: dirigent

Maximilian Schmitt: tenor

Florian Boesch: bas

Patricia Kopatchinskaja: viool

—

Kurt Weill (1900-1950)

Vom Tod im Wald, opus 23
(1927) (tekst: Bertolt Brecht)

Hanns Eisler (1898-1962)

Liturgie vom Hauch, opus 21 nr. 1
(1930) (tekst: Bertolt Brecht)

Kurt Weill

Concerto voor viool, opus 12 (1925)
- Andante con moto
- Notturmo — Cadenza — Serenata
- Allegro molto, un poco agitato

— pauze —

Hugo Distler (1908-1942)

Die Sonne sinkt von hinnen
(1936) (tekst: Hermann Claudius)

Hanns Eisler

Gegen den Krieg, opus 51
(1936) (tekst: Bertolt Brecht)

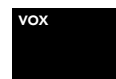
Kurt Weill

Das Berliner Requiem
(1928) (tekst: Bertolt Brecht)

Dit concert wordt opgenomen door Klara en rechtstreeks uitgezonden. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden.

Met Nederlandse boventiteling.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Culture Programme

Das Berliner Requiem

Na de Eerste Wereldoorlog probeerde men in Duitsland de draad van het gewone leven terug op te nemen. Dat dit verre van evident was, zou spoedig blijken. De Weimarrepubliek stond weliswaar bol van de goede bedoelingen, maar kon niet verhinderen dat het land in een neerwaartse spiraal terecht kwam: een torenhoge inflatie, de crash op Wall Street en de niet-aflatende terugbetalingen van de oorlogsschuld waren daar niet vreemd aan. De verstikkende impact hiervan op het Duitse sociale leven – niet in het minst op dat van de ‘kleine man’ – zou een van de voedingsbodems worden voor Hitlers gestage opmars. Vanuit muzikale hoek zouden componisten als Weill, Dessau en Eisler zich engageren om uitdrukking te geven aan het leed van diezelfde ‘kleine man’, en om zich ideologisch te verbinden, niet fascistisch, maar socialistisch-communistisch. De teksten van **Bertolt Brecht** (1898-1956) zouden een rijke ideeënbron vormen waaraan deze componisten zich zouden laven.

Kurt Weill (1900-1950) werd geboren in Dessau in een joods gezin. Als pianist was hij autodidact. In 1913 schrijft hij zijn eerste liederen, drie jaar later krijgt hij les van Albert Bing (kapelmeester van de opera in Dessau en leerling van Pfitzner). Hij probeert verschillende stijlen uit, volgt een jaar les in Berlijn bij de conservatieve Engelbert Humperdinck, en wordt vervolgens dirigent in Lüdenscheid. Wanneer hij hoort dat Federico Busoni compositieleraar wordt in Berlijn, keert hij naar de hoofdstad terug om van hem en van Philipp Jarnach les te krijgen. In 1924 schrijft hij het *Concerto voor viool en blazersorkest*. De neoclassicistische aanpak van dit werk is deels toe te schrijven aan de invloed van Busoni en deels aan Stravinsky's *Symfonie voor blaasinstrumenten* (1920). Terzijde kan vermeld worden dat Stravinsky's

Concerto voor piano en blaasinstrumenten een maand voor het concerto van Weill voltooid werd en daar dus geen sprake kan zijn van beïnvloeding. In dit concerto, op 11 juni 1925 gecreëerd door Walter Straram, voert Weill een vereenvoudiging in stijl door (een basiskenmerk voor zijn later werk). In het eerste deel wordt de solist als een lyrisch personage tegenover de vinnige ritmiek van de blazers geplaatst. Het tweede deel is een drieluik, telkens opgevat als een duet: *Notturmo* (met xylofoon), *Cadenza* (met trompet) en *Serenata* (met fluit). De titels vormen wellicht een verwijzing naar Stravinsky's *L'histoire du soldat*. In het derde deel ligt het accent weer op de ritmische schrijfwijze.

In deze periode begint Weill ook voor theater te schrijven, met als baanbrekend succes *Die Dreigroschenoper* (1928), een samenwerking met Brecht. Tussen november en december van dat jaar voltooit hij ook *Das Berliner Requiem*, *Kantate für Tenor, Bariton, Männerchor, Bläser und Schlagzeug* (op tekst uit Brechts *Hauspostille*), een werk in opdracht van de radio-omroep Frankfurt, tien jaar na het einde van de Eerste Wereldoorlog. Er is geen sprake van een 'requiem' in liturgische zin, evenmin moet het – zoals *Ein deutsches Requiem* van Brahms – als een troost voor de overlevenden worden beschouwd. Weill formuleert een scherpe aanklacht tegen de oorlog, waar mensen opgeofferd worden, als soldaat, als strijder voor een ideologie (zoals de in 1919 vermoorde marxiste Rosa Luxemburg). In de woorden van Weill: het werk is 'geenszins ironisch bedoeld, maar probeert uit te drukken wat de grootstadsmens bij dit thema voelt en denkt. Het geheel is een reeks dodenliederen, herdenkingstableaus en grafinscripties, als een soort wereldlijke requiem'. Omdat het

werk voor radio is geschreven, heeft Weill bewust niet zozeer gefocust op een verfijnde instrumentatie, maar op helderheid en transparantie, dezelfde eenvoud die zo kenmerkend was voor *Die Dreigroschenoper*. De eerste uitvoering kwam er pas op 22 mei 1929 — de censuur had zowel politieke als religieuze bezwaren. Steen des aanstoots was de verwijzing naar de moord op Rosa Luxemburg in *Grabschrift*, dat dan vervangen werd door het meer neutrale *Marterl*. De cantate wordt ingeleid en afgesloten door een *Großer Dankchoral*. De tekst is een zinspel op het koraal *Lobet Gott den Herren* van Joachim Neander en is niet minder dan een duistere aanklacht tegen het zinloze van een soldatendood. Het koraal-karakter wordt gerealiseerd door homofonie in de stemmen en accenten bij de blazers. Het tekstueel bekende *Ballade vom ertrunkenen Mädchen* wordt zeer sober getoonzet: een gitaar speelt akkoorden bij een homoritmisch (*gelijkopgaande ritmiek*, red.), driestemmig koor. *Marterl* oogt met zijn walskarakter als 'ontspanningsmuziek', maar heeft tegelijk ook een melancholische werking. De twee *Berichte vom unbekanntem Soldaten* staan inhoudelijk centraal. In het eerste bericht verschuift het accent van de slachtoffers naar de daders, de soldaten die – ritmische ondersteund – zeggen de onbekende soldaat gedood te hebben. Het tweede bericht roept reminiscenties op aan de recitatieven van Bach, inhoudelijk wordt er afstand gedaan van de moordenaars uit het eerste bericht, gesymboliseerd door het verzoek de triomfboog boven de vermoorde soldaat te verwijderen.

De cantate *Vom Tod im Wald* (voor bas en tien blazers) was oorspronkelijk een onderdeel van *Das Berliner Requiem*, maar werd vlak voor de première door Weill achterwege gelaten wegens een te grote tekstuele discrepantie.

Hij maakt er een afzonderlijke cantate van met een cynische ondertoon: het is een lofzang op het dierlijke bestaan van de mens.

Hanns Eisler (1898-1962) deelde met Weill zijn politieke engagement. Zijn uitgesproken communistische ideeën noodzaakten hem na 1933 uit Duitsland naar de Verenigde Staten te vluchten. (Na de Tweede Wereldoorlog werd hij gedwongen zijn gastland te verlaten en terug te keren naar zijn vaderland, en dan zeer bewust naar de DDR, waar hij een tijdlang de ideologie bleef steunen, totdat de omvang van Stalins terreur hem duidelijk werd). *Gegen den Krieg* is geschreven in 1936 volgens – en dat is toch opmerkelijk – dodecafonische (*twaalftonige*, red.) principes in de lijn van Eislers leraar Schönberg, de meester van de twaalftoonstechniek. In vele andere werken zou hij deze esthetiek evenwel inruilen voor een meer transparante, eenvoudige stijl. De *Liturgie vom Hauch* is een bittere, communistisch getinte aanklacht tegen de onderdrukking van de gewone man door het staatsapparaat. De verwijzing naar Goethe ('Über alle Gipfeln ist Ruh') druipend van het cynisme.

Hugo Distler (1908-1942) behoort tot de generatie componisten die de koorbeweging een betekenisvolle impuls heeft gegeven. De koorbeweging zou onder meer in Duitsland, Engeland en Vlaanderen een grote verspreiding kennen, maar is in wezen een mondiaal gebeuren. De pedagogische dimensie mag niet onderschat worden: door amateurs bij het koorzingen te betrekken, kwam er een vorm van muzische vorming tot stand, die een eventuele doorstroom naar andere muziekgenres (bijvoorbeeld kamermuziek) trachtte mogelijk te maken.

Muziek en politiek

Ogenschijnlijk hebben **Richard Wagner** (1813-1883) en **Johannes 'Hanns' Eisler**, (1898-1962) de componist van het nationale volkslied – *Auferstanden aus Ruinen* (1949) – van de voormalige Deutsche Democratische Republiek, weinig met elkaar te maken. Toch waren beiden ervan overtuigd dat hun werken niet alleen in muzikaal opzicht revolutionair waren, maar – toegegeven vooral Eisler – ook politiek de revolutie en de goede zaak dienden. Eisler beschouwde zijn muziek als een wapen in de klassenstrijd, terwijl Wagner een sociale revolutie eerder noodzakelijk achtte om zijn artistieke idealen gebaseerd op de klassieke tragedie te kunnen realiseren. Wagners sympathie voor de Parijse Februarirevolutie van 1848 en zijn betrokkenheid bij de Dresdense opstand in mei 1849 (waarvoor hij hoogstwaarschijnlijk de doodstraf had gekregen als hij niet, door toedoen van Liszt, naar Zwitserland was gevlucht) zijn genoegzaam bekend.

Om heel andere redenen verliet ook de politiek geëngageerde Eisler zijn vaderland. Gedwongen door de overrompeling van het fascisme emigreerde hij naar de Verenigde Staten en werd er in 1938 compositieleraar aan de New Yorkse New School for Social Research. In 1947 werd hij, samen met zijn vrouw, in hechtenis genomen na een beschuldiging van 'on-Amerikaanse activiteiten' door het McCarthy-tribunaal. Door het protest van democratisch gezinde kunstenaars (onder wie Stravinsky, Picasso, Chaplin ...) werd hij vrijgelaten en keerde hij naar Europa terug. Uiteindelijk vestigde hij zich in Oost-Berlijn en werd hij er in 1950 compositieleraar aan de Hochschule für Musik.

Tussen 1924 en 1948 schreef Eisler talrijke artikels en gaf hij verscheidene lezingen waarin hij een lans brak voor 'de opbouw van de

socialistische muziekcultuur'. Als muziekcriticus was hij allesbehalve onbevooroordeeld. Ooit bestempelde hij Debussy's opera *Pelléas et Mélisande* als 'een overbodige opera voor overbodige mensen' (*Die Rote Fahne*, 12.11.1927). Een statement dat samen met zovele andere uiteindelijk weinig positiefs heeft opgeleverd en enkel aantoonde – en nog steeds aantoonde – dat het een vergissing is te menen dat een kunstwerk iets anders zou kunnen uitdrukken dan het ongrijpbare.

Johan Huys

Biografieën

Het Collegium Vocale Gent (BE) werd in 1970 opgericht op initiatief van Philippe Herreweghe. Voor elk project verzamelt het Collegium Vocale Gent de optimale bezetting, waardoor het een breed repertoire kan uitvoeren van renaissancepolyfonie tot hedendaagse muziek. Ondertussen bracht Collegium Vocale zo'n 65 opnames voort met renaissancepolyfonie, barokmuziek, klassieke en romantische oratoria en hedendaagse muziek. Het ensemble en zijn dirigent zijn de centrale gasten op de jaarlijkse Bach Academie Brugge.

I Solisti del Vento (BE) werd opgericht in 1991 als opvolger van Die Harmonie, het blazersensemble dat in 1987 ontstond in de schoot van het Nieuw Belgisch Kamerorkest. Inmiddels geldt I Solisti del Vento als het belangrijkste blazersensemble van België, met een vaste kern van musici die niet alleen als orkest- en kamermusicus uitblinken, maar ook als solist een stevige reputatie hebben opgebouwd. De discografie van het ensemble bevat onder meer muziek van Beethoven, Dvorák, Strauss en Flor Alpaerts.

Philippe Herreweghe (BE) profileerde zich met het Collegium Vocale Gent, La Chapelle Royale en het Ensemble Vocal Européen als specialist van renaissance- en barokmuziek. Zijn levendige, diepgaande en retorische aanpak van dit repertoire wordt alom geprezen. Met het Orchestre des Champs-Élysées legt hij zich sinds 1991 ook toe op het klassieke en romantische repertoire. Recent richtte Philippe Herreweghe het platenlabel ('phi') op. In 2010 ontving de dirigent de prestigieuze Bachmedaille van de stad Leipzig.

Als lid van de Regensburger Domspatzen ontdekte Maximilian Schmitt (DE) als knaapje reeds het plezier van het zingen. Tijdens zijn zangopleiding in Berlijn bracht zijn deelname aan het jongerenensemble van de Bayerische Staatsoper zijn carrière in een stroomversnelling. Sinds 2008 is hij verbonden aan het Nationaltheater te Mannheim, waar hij de grote tenorrollen op zich neemt. Daarnaast werd hij als concertzanger gevraagd door onder meer René Jacobs en Helmuth Rilling.

De bas-bariton Florian Boesch (DE) gaf solorecitals in onder andere het Weense Musikverein, de Londense Wigmore Hall en het Concertgebouw Amsterdam. Vorig jaar maakte hij zijn operadebuut in de Oper Köln als Wozzeck in Alban Bergs gelijknamige opera. In zijn concertante programma's onderhoudt hij een nauwe band met Nikolaus Harnoncourt, onder wiens leiding hij dit jaar de Mis in C van Beethoven brengt in het gezelschap van de Berliner Philharmoniker.

De Moldavische Patricia Kopatchinskaja (MD) studeerde compositie en viool in Wenen en Bern. In 2000 won ze haar eerste belangrijke wedstrijd, de International Szeryng Competition in Mexico, en sindsdien bouwt ze aan een succesvolle internationale carrière. Enkele hoogtepunten uit het vorige seizoen waren concerten met het Ensemble Orchestral de Paris onder leiding van Sir Roger Norrington en de Accademia Nazionale di Santa Cecilia onder leiding van Peter Eötvös.

Brussels Jazz Orchestra © David Legreve

za 17.03.12 / 20.00 / Concertzaal
Requiem / Brussels Jazz Orchestra & Vlaams Radio Koor

Het Vlaams Radio Koor en het Brussels Jazz Orchestra brengen het *Requiem* van Nils Lindberg. Deze Zweedse componist combineerde jazz met Zweedse folk en gregoriaanse harmonieën en creëerde zo een wondermooi requiem voor een ongewone combinatie: jazzorkest en koor. Verder krijgt u in primeur een nieuw werk van componist Frank Vaganée te horen.

Marianne Faithfull

vr 30.03.12 / 20.00 / Concertzaal
Marianne Faithfull / The Seven Deadly Sins

De messcherpe en swingende satire *Die sieben Todsünden* is de laatste samenwerking van Kurt Weill en Bertolt Brecht. Marianne Faithfull zingt deze muziek al jaren, en doet dit alsof ze speciaal voor haar gecomponeerd was: nu eens zalvend dan weer raspand, zoals enkel *grandes dames* met patina dat kunnen.

Concertgebouw Servies

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de tien deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

Interparking
1300 parkeerplaatsen 'eerste rang'

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 7 ZAND 34 BRUGGE

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUSEUM

FLUXYS
MUSEUM

MUZE
MUSE

Grensoverschrijdend netwerk voor klassieke en hedendaags klassieke muziek

DeMorgen
een open goet beeft moer

Knack

Klara

COBRA
be

FOCUS | WTV